

Европейски съд по правата на човека

Съоринг срещу Обединеното кралство (Soering v. the United Kingdom)

Жалба № 14038/88, А.161

Решение от 7 юли 1989 г.

(резюме)*

Чл. 3: забрана за изтезания, нечовешко или унижително отнасяне или наказание; **чл. 6, т. 3, б. "с":** право на обвиняемия на безплатна служебна защита; **чл. 13:** право на ефикасни вътрешноправни средства за защита

Решението на държава-страна по Конвенцията да екстрадира избягал престъпник може да постави въпрос по чл. 3 и да ангажира отговорността на държавата по Конвенцията, когато има достатъчно основания да се смята, че въпросното лице е изложено на действителен риск от изтезания или нечовешко или унижително отнасяне или наказание в държавата, поискала екстрадицията.

Факти по делото

Жалбоподателят, германски гражданин, бил задържан в английски затвор и очаквал екстрадиция в САЩ, за да бъде съден в щата Вирджиния за убийства, извършени през март 1985 г. в окръг Бедфорд, Вирджиния. Убитите били родители на приятелката му, канадска гражданка. По това време жалбоподателят и приятелката му били студенти, съответно на 18 и 20 години. През октомври 1985 г. те избягали заедно от Вирджиния, но през април 1986 г. били арестувани в Англия във връзка с подправка на чекове. Между 5 и 8 юни 1986 г., също в Англия, жалбоподателят бил разпитан от следовател в полицията. В клетвена декларация от 24 юли 1986 г. следователят заявил, че жалбоподателят е признал убийствата пред него и пред други двама британски полицаи. Обяснил, че обичал приятелката си, но родителите ѝ се противопоставяли на връзката им, затова двамата решили да ги убият. Жалбоподателят отишъл в къщата им и разговарял с тях. Те му казали, че ще сторят всичко да предотвратят женитбата, и започнала кавга, при която той ги убил с нож.

На 13 юни 1986 г. двамата били обвинени за убийството. На 11 август 1986 г. правителството на САЩ отправило искане жалбоподателят и приятелката му да бъдат екстрадирани по силата на договора за екстрадиция между САЩ и Обединеното кралство от 1972 г. На 12 септември министърът на вътрешните работи изпратил искане да се разпореди задържането на жалбоподателя. На 29 октомври 1986 г. британското посолство във Вашингтон изпратило следното искане до американските власти: "Тъй като смъртното наказание във

---

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

Великобритания е отменено, в съответствие с условията на договора за екстрадиция посолството е инструктирано да поиска гаранции, че ако г-н Съоринг бъде предаден и осъден за престъпленията, в които е обвинен ... и му бъде наложено смъртно наказание, то няма да бъде изпълнено. Ако Конституцията на САЩ не позволява даването на такива гаранции, властите на Обединеното кралство отправят до правителството на САЩ искане то да препоръча на компетентните органи да не налагат смъртно наказание или ако такова бъде наложено, то да не бъде изпълнявано." На 30 декември 1986 г. жалбоподателят се намирал в затвор в Бон и бил разпитан от немски прокурор. На 11 ноември 1987 г. районният съд в Бон издал разпореждане за арестуването на жалбоподателя във връзка с твърдените убийства. На 11 март правителството на Федерална република Германия изискала той да бъде екстрадиран във ФРГ на основание договора за екстрадиция между ФРГ и Обединеното кралство от 1872 г. Главният прокурор на Обединеното кралство уведомил британския министър на вътрешните работи, че германското искане съдържа указания, че немските съдилища са компетентни да съдят жалбоподателя, но представените доказателства се изчерпват с признанията му пред прокурора в Бон и не са достатъчни, поради което не може да бъде постановена екстрадиция в Германия. В писмо от 20 април 1987 г. до директора на службата за международноправно сътрудничество (наказателни дела) към Министерството на правосъдието на САЩ окръжният прокурор на Бедфорд изтъкнал, че жалбоподателят не може да бъде съден в Германия единствено въз основа на самопризнания и че няма правен способ свидетели от САЩ да бъдат призовани от германския наказателен съд. На 23 април САЩ изпратили дипломатическа нота с искане за екстрадиране на жалбоподателя в САЩ, вместо в Германия. На 8 май 1987 г. приятелката на жалбоподателя била екстрадирана в САЩ и на 6 октомври била осъдена като съучастник в убийството на 90 години лишаване от свобода (по 45 години за всяко убийство).

На 20 май 1987 г. британското правителство уведомило ФРГ, че САЩ вече са "отправили искане за екстрадирането на г-н Съоринг, подкрепено с на пръв поглед убедителни доказателства". Британското правителство уведомило ФРГ, че "с оглед на всички обстоятелства съдът трябва да разгледа искането на САЩ по обичайния начин". По-нататък било посочено, че те са поискали от американските власти гаранции във връзка със смъртното наказание и че "ако съдът предаде г-н Съоринг на САЩ, предаването трябва да бъде обвързано с получаване на задоволителни гаранции по този въпрос". На 1 юни 1987 г. прокурорът на Бедфорд издал следното удостоверение: "С настоящето удостоверявам, че ако Йенс Съоринг бъде осъден по обвинението в убийство в окръг Бедфорд, Вирджиния ... преди произнасянето на присъдата пред съдията ще бъде направено изявление от името на Обединеното кралство, че желанието на последното е да не бъде налагано или изпълнявано смъртно наказание."

Това уверение било предадено на британското правителство като закрыта дипломатическа нота. В същата нота федералното правителство на САЩ се задължило да гарантира, че ангажиментът да направят изявление от името на Обединеното кралство ще бъде спазен от компетентните органи на щата Вирджиния.

В хода на производството в Страсбург властите на Вирджиния уведомили британското правителство, че прокурорът вече не възнамерява да дава гаранции и

ще поиска за г-н Съоринг смъртно наказание, тъй като според него доказателствата оправдават това.

На 16 юни 1987 г. в Обединеното кралство било проведено производство по искането за предаване на съд. От страна на САЩ били представени доказателства, че през нощта на 30 март 1985 г. Жалбоподателят убил Уилям и Нанси Хейсъм в дома им в окръг Бедфорд, Вирджиния. По-конкретно, представени били доказателства за самопризнанията на жалбоподателя, отразени в клетвената декларация на следователя от полицията в окръг Бедфорд. От страна на жалбоподателя била представена съдебнопсихиатрична експертиза, че лицето е незряло и неопитно и е изгубило собствената си идентичност в отношенията с приятелката си, която била властна, увличаща и неуравновесена млада жена. По тези причини, според лекаря, при извършването на престъплението способността на Йенс Съоринг да носи отговорност за действията си е била значително накърнена. По негово мнение, при извършването на деянията той страдал от умствена слабост, която му давала възможност да се защити, като поддържа, че е извършил "непредумишлено убийство". Производството приключило с решение за предаването на Съоринг.

На 29 юни 1987 г. Съоринг обжалвал задържането си във връзка с искането за екстрадиция и поискал да се допусне преразглеждане на решението за предаването му. И двете му искания били оставени без уважение. Всички опити на жалбоподателя да отмени решението за предаване били безуспешни. На 3 август 1988 г. британският министър на вътрешните работи подписал заповедта за предаването на жалбоподателя на властите в САЩ. Предаването обаче не било извършено поради указанието за привременни мерки, дадено от Комисията във връзка с регистрираната жалба на г-н Съоринг за нарушение на Конвенцията.

На 5 август 1988 г. жалбоподателят бил преместен в болницата на затвора, при специален режим за затворници, за които има опасност от самоубийство. Според психиатричната експертиза, ужасът на г-н Съоринг от крайно физическо насилие и хомосексуални прояви от страна на други затворници, чакащи екзекуция, имал особено силен психологически ефект върху него. Мнението на психиатъра отразявало растящо отчаяние на лицето, както и обективни опасения, че може да посегне на живота си.

В декларация от 20 март 1989 г., предоставена на Съда, жалбоподателят заявил, че ако Обединеното кралство поиска той да бъде депортиран във ФРГ, той би се съгласил с такова искане и не би се противопоставил фактически или юридически на изпълнението на подобна заповед.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Относно твърдяното нарушение на чл. 3

A. Приложимост на чл. 3 в случаите на екстрадиция

“Въпросът, който се поставя в настоящото производство, е дали чл. 3 може да бъде приложен, когато неблагоприятните последици от екстрадицията настъпват или могат да настъпят извън обхвата на юрисдикцията на екстрадиращата държава, като резултат на отнасяне или наказание, наложени в приемащата държава. Чл. 1 от Конвенцията, който предвижда, че “[в]исокодоговарящите страни осигуряват на всяко лице под тяхна юрисдикция

правата и свободите, определени в част Г”, ограничава действието на Конвенцията, по-специално в териториално отношение.” Освен това, тя не може да се прилага в отношенията с държави, които не са страни по нея. Когато се определя приложното поле на Конвенцията и по-конкретно на чл. 3, не може да се пренебрегва целта на екстрадицията да предотвратява укриването на избягали престъпници от правосъдие.

“Чл. 3 не предвижда изключения и не може да бъде дерогиран на основание [чл. 15](#) по време на война или извънредно положение. Тази абсолютна забрана на изтезанията и на нечовешкото или унижително отнасяне или наказание показва, че чл. 3 е израз на една от основните ценности на демократичните общества, обединени в Съвета на Европа.” (...)

“Обикновено органите по Конвенцията не се произнасят по съществуването или несъществуването на потенциални нарушения на Конвенцията. Въпреки това, когато даден жалбоподател твърди, че изпълнението на решение за екстрадирането му би нарушило чл. 3 поради предвидимите последици, които ще настъпят в изискващата държава, за да се осигури ефективността на гаранцията, предвидена в този текст, е необходимо отклонение от този принцип, с оглед на сериозността и непоправимостта на страданията, които жалбоподателят твърди, че рискува да претърпи.

Накратко, решението на една договаряща държава да екстрадира избягал престъпник може да повдигне въпрос по чл. 3 и така да ангажира отговорността на държавата по Конвенцията, когато са били изложени сериозни основания да се смята, че ако съответното лице бъде екстрадирано, ще бъде изложено на действителен риск от изтезания или нечовешко или унижително отнасяне или наказание в страната, поискала екстрадицията.”

Б. Прилагане на чл. 3 в конкретните обстоятелства на настоящия случай

Съдът изтъква, че ако бъде върнат във Вирджиния, жалбоподателят е изложен на действителен риск срещу него да бъде произнесена смъртна присъда и да стане жертва на явлението "опашка за изпълнение на смъртни присъди", което съставлява нечовешко и унижително отнасяне или наказание. Поради това според Съда чл. 3 е приложим.

Конвенцията е динамичен инструмент, който трябва да се тълкува в светлината на съвременните условия. В Европа смъртното наказание в мирно време е де факто премахнато. През април 1983 г. бе открит за подписване [Протокол № 6](#) (премахване на смъртното наказание), което в практиката на Съвета на Европа показва липсата на възражения от страна на държавите-членки на организацията. Той влезе в сила през март 1985 г. и към момента е ратифициран от тринадесет договарящи държави, между които обаче не е Обединеното кралство. Съставителите на Конвенцията очевидно не са имали намерение да включат в чл. 3 обща забрана на смъртното наказание, защото това би противоречало на ясната формулировка на чл. 2, т. 1. Това не означава все пак, че обстоятелствата, свързани със смъртна присъда, не могат да повдигнат въпрос по чл. 3.

В конкретните обстоятелства на случая Съдът взема предвид, че съществуващите производства за обжалване и преглед водят до положение, при което преди да бъде екзекутиран, един затворник във Вирджиния прекарва средно 6-8 години на "опашка за изпълнение на присъдата", като преживява силни

страдания и нарастващо напрежение. Той също взема пред вид строгия режим на задържане за лицата, които очакват изпълнението на това наказание, и обстоятелството, че те са подложени на такъв режим през продължителен период от време. Съдът отчита възрастта на жалбоподателя (18 години) и душевното му състояние (умствена слабост, която се отразява върху способността му да действа) в момента на престъплението. Спира се и на възможността жалбоподателят да бъде екстрадиран или депортиран във Федерална република Германия, което премахва опасността един избягал престъпник да остане ненаказан, както и рисковете от тежки и продължителни страдания в очакване на изпълнението на присъдата.

Съдът стига до извода, че е неизбежно между налагането на наказанието и изпълнението му да има известно забавяне. Демократичният характер на правната система на щата Вирджиния не подлежи на съмнение. Въпреки това, като се има пред вид твърде дългият период, прекарван в очакване на екзекуцията при описаните изключителни обстоятелства, както и фактите, свързани с личността на жалбоподателя, екстрадицията в САЩ наистина би го изложила на действителен риск от третиране, което надхвърля допустимото по чл. 3. Според Съда релевантен е и фактът, че правомерната цел на екстрадицията може да бъде постигната с други средства, без да се предизвикват такива тежки и продължителни страдания. Поради това Съдът приема, че ако решението жалбоподателят да бъде екстрадиран в САЩ бъде изпълнено, би имало нарушение на чл. 3.

II. Твърдяното нарушение на чл. 6

Жалбоподателят твърди, че законодателството във Вирджиния не предвижда безплатна правна помощ в неговия случай, поради което би бил лишен от възможност за защита.

“Съдът приема, че решение за екстрадиция по изключение може да повдигне въпрос по чл. 6, ако жалбоподателят е станал или рискува да стане жертва на флагрантен отказ на справедлив процес в изискващата страна. Фактите по конкретното дело обаче не сочат такъв риск. Съответно, в това отношение не се поставя въпрос по чл. 6, т. 3 (с).”

III. Твърдяното нарушение на чл. 13

По чл. 13 от Конвенцията е поставен въпросът дали жалбоподателят е разполагал в Обединеното кралство с ефикасно средство за защита във връзка с оплакванията си по чл. 3 от Конвенцията. Съдът обсъжда дали съдебният контрол върху решението за екстрадиция, взето от министъра, е достатъчно широк по обхвата си, за да задоволи изискването на чл. 13 предвиденото вътрешноправно средство да “позволява на компетентния “национален орган” едновременно да разгледа съществуването на съответното оплакване по Конвенцията и да присъди поправка на нарушението”. Конвенцията не е част от вътрешното право на Обединеното кралство, но британските съдилища могат да контролират “основателността” на решение за екстрадиция в светлината на ред фактори, които жалбоподателят по настоящото дело изтъква пред органите по Конвенцията в контекста на чл. 3. Според Съда липсата на правомощие на британските съдилища да постановяват привременни мерки срещу държавата не намалява

ефикасността на съдебния контрол в случай на екстрадиция. Не е извършено нарушение на чл. 13.¹

Съдът приема, че констатацията му във връзка с оплакването по чл. 3 от Конвенцията съставлява достатъчно обезщетение. Присъжда направените разноски.

---

¹ Решението е единодушно по всички разгледани въпроси и текстове от Конвенцията.